

НАУЧНО ИСТРАЖИВАЧКИ ПРОЈЕКАТ
“Правни аспекти савремених друштвених кретања у Републици Србији” -
за период 01.01.2019. – 31.12.2021. године

Издавач

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици,
Правни факултет

За издавача

Проф. др Душанка Јововић, декан

Главни и одговорни уредник

Проф. др Јелена Беловић, руководилац пројекта

Секретар пројекта

Проф. др Страхиња Миљковић

Уређивачки одбор

Проф. др Душанка Јововић

Проф. др Владимир Боранијашевић

Проф. др Олга Јовић Прлаиновић

Проф др Дејан Мирковић

Доц. др Бојан Бојанић

Доц. др Здравко Грујић

Технички уредник

Младен Тодоровић

Дизајн корица

Кварк Краљево

Штампа

Кварк Краљево

Тираж:

50 примерака

ISBN 978-86-6083-067-0

**Штампање овог зборника помогло је Министарство просвете, науке и
технолошког развоја Републике Србије**

Др Гордана ДАМЈАНОВИЋ*

347.77/.78:004.738.5

ПРАВО ИНТЕЛЕКТУАЛНЕ СВОЈИНЕ И ИНТЕРНЕТ

Апстракт: Експанзија интернета се одразила на трговину. Растући приступ интернету на глобалном нивоу има велики утицај на економију, међутим, раст трговине путем интернета доводи до повећане злоупотребе права интелектуалне својине.

И поред тога што је електронска трговина у Републици Србији у повоју у поређењу са развијеним земљама Европе, међународна трговина путем интернета је постала реалност. Намеће се питање, на који се начин борити у циљу заштите права интелектуалне својине. Да ли је ефикаснија кривична, односно грађанска заштита, или је адекватнија примена алтернативних начина решавања спорова.

За разлику од електронске трговине чија је најважнија одлика глобалност, интелектуална својина има изразито територијални карактер. Озбиљност проблема захтева проналажење адекватног решења. Две најважније организације које су укључене у покушаје превазилажења актуелног стања на на глобалном нивоу јесу WTO и WIPO.

Кључне речи: интелектуална својина, субјективна права, електронска трговина, дигиталне платформе, интернет.

1. ИНТЕЛЕКТУАЛНА СВОЈИНА

Појам „право интелектуалне својине“ обухвата више правних грана, које се традиционално групишу у две, и то: ауторско право и сродна права и право индустријске својине. Групи ауторских и сродних права припадају ауторско право аутора књижевних, научних и уметничких дела, сродна права, и то: права интерпретатора, произвођача фонограма, филмских продуцената, радиодифузних организација и издавача и посебна права произвођача базе података. У право индустријске својине спадају, патентно право, право жига, право заштите индустријског дизајна, право заштите ознаке географског порекла, право заштите топографије интегрисаног кола, право заштите биљне сорте, право сузбијања нелојалне конкуренције и пословна тајна.

* Доцент, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, gordana.damjanovic@pr.ac.rs

Оно што представља тачку везивања која их обједињује у целину јесте, са једне стране нематеријални карактер предмета заштите, а са друге стране економска функција која обезбеђује да је субјект правне заштите, тј. носилац права, присваја материјалну корист од експлоатације предмета заштите.¹

Историјски посматрано, право интелектуалне својине је настало ради заштите интереса појединаца и творевина њиховог ума. Временом, све више је растао економски значај употребе интелектуалне својине у функцији привредног развоја. Да би се остварио висок степен привредног развоја неопходно је постићи глобалну конкурентност на тржишту, што није могуће без адекватне употребе интелектуалне својине. У савременим условима интелектуална својина добија изузетно значајну улогу на тржишту. Вредност нематеријалних добара представља значајан део имовине најразвијенијих компанија. Захваљујући вредности ових добара и њиховом карактеру, она постају погодна за присвајање од стране неовлашћених лица. Заинтересована лица, присвајајући резултате туђег рада, интелектуалног напора, уложеног новца, знања и креативности врше тзв. крађу интелектуалне својине, односно, повреду субјективних права интелектуалне својине. Повредом субјективних права интелектуалне својине сматра се свако неовлашћено вршење неког од искључивих овлашћења која чине садржину субјективног права. Појавом и развојем нових технологија, стално се усавршавају могућности за искоришћавање добара у којима су материјализовани предмети заштите појединих права интелектуалне својине².

Циљ заштите је стварање тржишног механизма путем правног спречавања могућности слободног коришћења тих бестелесних ствари од стране трећих лица у комерцијалне сврхе. Омогућујући враћање инвестиција са одговарајућим профитом на тржишту, заштита права интелектуалне својине промовише: прогрес технологије, економије, културе, затим, материјалну и моралну надокнаду ствараоцима као и трансфер технологије, углавном кроз давање лиценци³.

¹ “Право интелектуалне својине, шта је потребно да знамо пре уласка у ЕУ“, Стандард <https://www.standard.co.me/drustvo/pravo-intelektualne-svojine-sta-je-potrebno-da-znamo-prije-ulaska-eu/>, од 15. 05. 2020.

² С. Ивановић, „Судска заштита субјективних права интелектуалне својине“, Крагујевац, 2016, 2.

³ М. Марковић, „Општи увод у право интелектуалне својине“, 2007., 2. http://www.zis.gov.rs/upload/documents/pdf_sr/pdf/seminari/6nov2007_uvod_u_pravo_is.pdf, 23. 03. 2020.

1.1. Садржина субјективних права титулара

Титулар права интелектуалне својине ужива две групе овлашћења и то морално правна и имовинско правна овлашћења. Имовинско правна овлашћења подразумевају и могућност титулара права да то своје право искоришћава али и да забрани другим лицима неовлашћену употребу. Имовинско правна овлашћења подразумевају и могућност преноса права путем уговора (уговор о лиценци, цесији и франшизингу). Тако, на пример, патент омогућује титулару да спречи друга лица да производе, користе, понуде за продају, или увозе изум без његове сагласности. Дакле, закон обезбеђује титулару ексклузивна права, али у ограниченом временском трајању.

Права интелектуалне својине су као и било која друга власничка права – она допуштају ствараоцу, или власнику патента, жига или ауторског права, да има користи од свог рада или инвестиције. Ова права су изложена у члану 27. Универзалне декларације о људским правима, која истиче право на корист од заштите моралних и материјалних интереса који произилазе из ауторства над било којом научном, књижевном или уметничком продукцијом.⁴

Национална детерминисаност и заснованост на принципу територијалитета су такође карактеристике права интелектуалне својине. Принцип територијалитета више долази до изражаја код права индустријске својине, с обзиром да она настају на основу појединачне одлуке надлежног државног органа. Међутим, наведени принцип у потпуности делује и код ауторског и сродних права, јер и аутор може заштитити своје дело само у границама закона и по законима земље у којој тражи заштиту⁵.

2. ИНТЕЛЕКТУАЛНА СВОЈИНА И ИНТЕРНЕТ

Пласирање дела путем Интернета покреће и нова питања у вези са правима у овом глобалном медију. Дигитална заједница је створила јединствени ресурс људског знања који је доступан свима. Без заштите коју пружа систем интелектуалне својине, превентивне и кривичне, било би готово немогуће спречити неовлашћену употребу предмета заштите. Светска организација за интелектуалну својину (у даљем тексту WIPO) је организација дубоко укључена у непрестану међународну дебату о формирању нових стандарда за заштиту ауторског права у кибернетском

⁴ „Шта је интелектуална својина“, WIPO, [www.zis.gov.rs/uploads/documents/pdf sr/sta_je_intelektualna_svojina/pd](http://www.zis.gov.rs/uploads/documents/pdf_sr/sta_je_intelektualna_svojina/pd) фод 23.05.2015.

⁵ П.Тијанић, „Хармонизација српског патентног праваса ЕУ правним правилима“, Правни живот, бр.11/2006., 869.

простору. У том погледу, Организација администрира WIPO Уговором о ауторском праву (WCT) и WIPO Уговором о извођењима и фонограмима (WPPT), који се често помињу као „Интернет уговори“ . Ови Интернет уговори су разјаснили међународне норме усмерене на спречавање неауторизованог приступа и коришћења ауторских дела на Интернету. Заштита ауторским и сродним правима прибавља се аутоматски без било какве потребе за регистрацијом или другим формалностима. Међутим, многе државе обезбеђују за национални систем могућност регистрације и депоновања дела; ови системи олакшавају, на пример, питања која укључују спорове над власништвом или ауторским делом, финансијске трансакције, продају, цесију или пренос права. Многи аутори и извођачи немају могућност или средства да истрају у правном или административном спровођењу ауторског или сродних права, посебно имајући у виду све веће коришћење широм света књижевних, музичких и права извођења. Резултат тога је да се успостављају и јачају организације или удружења за колективно остваривање права, што је растући и неопходан тренд у многим земљама. Ова удружења могу да обезбеде својим члановима користи од административне и правне експертизе организације и ефикасност, на пример, у сакупљању, израчунавању и расподели ауторских хонорара прибављених на темељу националног и међународног коришћења дела или извођења њиховог члана.⁶

Носиоци ауторског права дозвољавају корисницима интернета да слободно користе њихово ауторско дело. Тако се ствара привид да су дела јавна и ако су и даље под ауторском заштитом. У доба дигитализације и технолошког напретка нужно је редефинисање смисла и циљева ауторског права. Сврха ауторског права је подстицање разноврсности и стваралаштва, а традиционално ауторско право се показало као корисно за привреду, с обзиром на велико учешће индустрије повезане са ауторским правом. Зато су законодавци заинтересовани за заштиту ауторских права.⁷ Искоришћавање ауторских дела путем интернета доминира, али, и даље не постоје јасне границе шта је допуштено а шта није у размени информација на интернету.⁸

Интернет има различите функције, али је његова најважнија функција пружање услуга корисницима мреже. Пренос информација преко интернета остварује се слањем било којих информација, у мањим деловима који се индивидуално усмеравају неком рачунару који је повезан на

⁶ Шта је интелектуална својина, 2010, 21, 23. 08. 2020.

http://www.zis.gov.rs/upload/documents/pdf_sr/pdf/sta_je_intelektualna_svojina.pdf

⁷ „Пиратерија је смрт за креативност“, <https://www.ekapija.com/news/2998183/piraterija-je-smrt-za-kreativnost-internet-stvara-privid-da-nema-autorskih-prava>, 01. 10. 2020.

⁸ *Ibid.*

интернет. Функција интернета делују по принципу клијент - сервер. Сервер је специјални програм на неком рачунару који удовољава захтевима клијената и врши одређене услуге.

2.1. Платформе за размену садржаја на интернету

Коришћење онлајн платформи за директну размену садржаја (енгл. peer to peer file sharing platforms) представља један од начина размене садржаја на интернету. Специфичност платформи за директну размену садржаја јесте то што оне омогућавају корисницима интернета да размењују садржаје, похрањене у меморијама својих рачунара, непосредно међу собом, без или уз ограничену улогу централног – наменског сервера на који се постављају садржаји за преузимање. Оне почивају на успостављању P2P интернет мреже (енгл. peer to peer network, скраћено P2P) између корисника интернета који размењују садржаје. Размена у оквиру P2P интернет мреже одступа од класичне структуре размене на интернету по принципу клијент-сервер (корисник-клијент преузима садржај похрањен на серверу). Код P2P интернет мреже, помоћу посебних технологија, омогућава се непосредан контакт између корисника и директна размена садржаја међу њима.⁹

У односу на претходне платформе значајно бржу размену омогућавају Бит-торент платформе чије је коришћење за крајњег корисника крајње једноставно. Корисник интернета треба само да предузме неколико корака како би дошао до жељеног садржаја. Први корак јесте да корисник инсталира на свом рачунару посебан рачунарски програм – бит-торент клијент (енгл. Bit-torrent client) који се бесплатно може преузети на интернету. Затим треба да оде на неки од веб-сајтова на којима се налазе претраживачи дот-торент само одређене метаподатке неопходне за размену датотека са садржајем путем бит-торент платформи (оне не садрже тражене аудио, видео, текстуалне и друге записе).

Противници оваквог начина размене датотека јесу филмска и музичка индустрија, јер се директно повређују ауторска права и смањује њихов профит.¹⁰

Употреба Бит Торента ради дељења материјала заштићених ауторским правима може довести издаваоца Бит Торент фајла, везе или метаподатака, у сукоб са законима о ауторским правима различитих земаља. Правну анализу компликују питања надлежности, јер се Бит Торент

⁹ Н. Вујичић, “Повреда ауторског и сродних права коришћењем онлајн платформи за директну размену садржаја између корисника интернета“, Интелектуална својина у дигитално доба, 2020, 11.

¹⁰ Л.Глухић, Б.Добовшек, „Садржина, преношење и повреда права на интернету“, Журнал за криминалистику и право, 2014,46.

фајловима може приступити са различитих географских локација и правних јурисдикција. Физички је дакле могуће поставити Бит Торент фајл на више локација, стога, исти фајлови и подаци могу бити подложни суђењу унутар неких држава, док у другим, истовремено, не морају бити.¹¹

Путем ових сервиса корисници могу преузети готово све садржаје од музике преко видео садржаја, све до различитих врста софтвера. Међутим, већ постоји велики број спорова против различитих сервиса за дељење торент фајлова, који сведоче о томе да је борба против оваквих кршења ауторских права постојана. Један од примера је судски спор који се водио пред судом у Финској. Након упада полиције на Бит Торент сајт под називом Финреактор, ухапшено је једанаест особа, којима је наложено да плате пола милиона евра одштете и 200.000 евра на име судских трошкова, за начињену штету због неовлашћене дистрибуције заштићеног дигиталног материјала.¹²

На интернет платформама заснивају се и друштвене мреже, попут Фејсбука, које омогућавају корисницима да учествују у креирању садржаја. Поставља се питање, ко је одговоран за повреду ауторских права на интернету у вези са садржајем у чијем је креирању учествовао корисник.

Актом регистравања, Фејсбук постаје неискључиви титулар свих овлашћења у вези са садржајем корисника – аутора. Акт регистравања је заправо ограничење одговорности за повреду ауторског права која се догађа разменом садржаја у оквиру друштвене мреже. Сагласношћу корисника, искључена је, или бар умањена одговорност компаније. Под оваквим околностима кориснику–аутору не преостаје ништа друго, осим да се ради заштите ауторског права упушта у скупе спорове против појединаца.¹³

3. ИНТЕЛЕКТУАЛНА СВОЈИНА И ЕЛЕКТРОНСКА ТРГОВИНА

Интелектуална својина је кључни елеменат електронске трговине. Више од других пословних система, електронска трговина често укључује продају производа или услуга која је заснована на интелектуалној својини или лиценцирању. Музика, слике, фотографије, софтвер, дизајн, модули за обуку, системи разних врста, итд. сви се могу купити и продати преко електронске трговине, а интелектуална својина је основна компонента вредности у трансакцији. Интелектуална својина је, такође, значајна зато што

¹¹ Правна питања у вези са БТ протоколом, https://sr.wikipedia.org/sr/Pravna_pitanja_u_vezi_sa_Bit_Torrent_protokolom, 12. 08. 2020.

¹² Ж. Спалевић, П. Спалевић, М. Илић, „Употреба дела интелектуалне својине у сајбер простору“, Синтеза, 2018, 55.

¹³ С. Радовановић, „Ауторско право и фејсбук, са посебним освртом на право Србије“, Интелектуална својина и интернет, 2016, 164.

се стварима од вредности тргује на интернету, а оне се морају заштитити, коришћењем технолошких безбедносних система и права, у супротном та се добра могу украсти или пиратизовати и цео посао може да пропадне. Интелектуална својина је такође укључена у сам начин деловања електронске трговине. Систем који омогућава интернету да функционише, који чини софтвер, мреже, дизајн, шипови, рутери и свичеви, све то је заштићено често интелектуалним правима.

Електронска трговина и послови који се одвијају на интернету могу такође бити засновани на лиценцирању производа или патената. Када би свака компанија морала да развије и произведе све технолошке аспекте својих производа независно, развој производа високе технологије био би сасвим немогућ.¹⁴

Експанзија електронског пословања је отворила низ нових питања које је требало правно регулисати. Склапање електронског уговора је захтевало прецизно утврђивање веродостојности електронских порука и аутентичности електронских комуникација, а такође је захтевало и дефинисање процесних правила при склапању електронских уговора. Злоупотребе електронских података, електронске преваре, саботаже, мењање електронских података без овлашћења, линковање без дозволе, и многе друге радње приликом електронске трговине захтевале су да буду правно регулисане на националном и међународном нивоу.¹⁵

Прве кораке у правном регулисању подручја електронског пословања начиниле су међународне организације, пре свега Уједињене нације и Европска унија. Комисија Уједињених нација за међународно трговачко право (UNCITRAL) усвојила је модел закона којим се регулише електронско пословање 1996. године, Модел закона о електронском потпису 2001., Европска унија је 1997. године усвојила „Европску иницијативу у области електронског пословања“, 1999. године је усвојила Директиву о електронском потпису¹⁶, а 2000. године Директиву о електронској трговини.¹⁷

¹⁴ “Тајне интелектуалне својине“, 2010, 148, http://www.zis.gov.rs/upload/documents/pdf_sr/pdf/tajne_is.pdf, 23. 08. 2020.

¹⁵ Д. Прља, М. Рељановић, З. Ивановић, Интернет право, 2012, 151.

¹⁶ Directive 1999/93/EC of the European Parliament and of the Council of 13 December 1999 on a Community framework for electronic signatures, Official Journal of the European Communities, L 13/2000.

¹⁷ Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market (Directive on electronic commerce), Official Journal of the European Communities, L 178/2000

Проблем односа електронске трговине и интелектуалне својине је узрокован њиховим различитим природама, једном глобалном, а другом територијалном. Проблеми утврђивања постојања повреде права интелектуалне својине, затим утврђивања надлежности, као и одговарајуће правне регулативе захтевају комплексан, наднационални приступ, за који већина држава у овом тренутку није спремна. И ако титулари права интелектуалне својине нису задовољни у овом тренутку, остаје им да се поуздају у напоре Светске трговинске организације, а нарочито Светске организације за интелектуалну својину, које настављају са радом на овим питањима и које ће једног дана сигурно бити међу главним творцима трајног решења.¹⁸ Светска организација за интелектуалну својину је формирала Центар за арбитражу, код кога је од почетка 2005. године покренуто преко 7.000 поступака, везаних за имена домена.

Концепт електронског пословања је омогућио потпуно другачије приступе у односу на традиционалне начине продаје и куповине. Национални прописи у области уређења информационог друштва су уподобљени са европским стандардима и захтевима праксе. Тако је усвојена Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020¹⁹, у складу са „Дигиталном агендом за Европу“, у којој су информационе технологије препознате као главни фактор утицаја на економски раст и иновативност.²⁰

4. ДИРЕКТИВА О АУТОРСКИМ ПРАВИМА НА ЈЕДИНСТВЕНОМ ДИГИТАЛНОМ ТРЖИШТУ²¹

У последње време јача улога интернета као главног тржишта за дистрибуцију садржаја заштићеног ауторским правима, као и приступ том садржају. У овом новом окружењу носиоци права суочавају се с потешкоћама када желе да заштите своја права и остваре право на накнаду за коришћење свог дела „on line“. У том контексту предвиђене су мере којима се настоји побољшати положај титулара права у преговорима и у погледу накнаде за коришћење њихових ауторских дела путем интернета. Европска Комисија је акценат ставила на:

¹⁸ С.Шарабох, „Електронска трговина и интелектуална својина“, https://www.itvestak.org.rs/Zbornik_ZITEN_06/ZITEN%2006-R31.pdf, 18. 06. 2020.

¹⁹ Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020., „Сл. гласник РС“, бр.51/2010.

²⁰ В. Раичевић, Ј. Матијашевић-Обрадовић, М. Ковачевић, „Правни и етички ризици пословања путем интернета“, Синтеза, 2014, 94.

²¹ Directive of the european parliament and of the council on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC.

- усаглашавање националних система држава чланица у домену регулативе ауторског и сродних права и омогућавање слободнијег онлајн приступа делима за кориснике на територији ЕУ;

- олакшавање поступка давања дозвола и стицања права на предметима заштите, као и поједностављивање прекограничног приступа садржају који је предмет заштите ауторског права;

- побољшање положаја носиоца ауторског права у преговорима и у погледу накнаде за коришћење њихових ауторских дела путем интернета.²²

Директивом о ауторским правима на јединственом дигиталном тржишту промењена су правила на интернету која се односе на ауторскоправна овлашћења. У циљу заштите ауторских права, како је истакла Европска Комисија, прописано је да Facebook, Youtube и сличне мреже, поставе филтере који ће „ловити“ повреду ауторских права. До сада су интернет оператери били у обавези да након добијања пријаве о повреди ауторскоправних овлашћења, спорни садржај уклоне, док ће на основу наведене Директиве, интернет оператери бити у обавези да унапред одређују да ли одређени материјал повређује туђа ауторска права. Директива даје предност уметницима и другим ствараоцима садржаја заштићеног ауторским правом, те ће због тога интернет платформе бити у обавези да улажу огромне суме новца са циљем превенције повреду ауторских права. Интернет платформе попут Facebooka, YouTubea или Google Newsa, биће у обавези да осигурају одговарајуће накнаде за уметнике и новинаре чија се дела искоришћавају у комерцијалне сврхе. Данас, интернет платформе исплаћују накнаде ствараоцима искључиво на добровољној бази и у врло ограниченој мери, јер не одговарају за садржај који је на њима смештен, те због тога нису превише заинтересовани за склапање уговора са носиоцима права.

Основни циљ Директиве је да онемогући зараду интернет платформама на садржају који неко створи, без плаћања накнаде за коришћење. Наведена Директива ће осигурати равнотежу између интереса свих учесника-корисника, креатора, аутора, новинара, с обзиром да је настала као резултат иницијативе за прилагођавање правила о ауторским правима ЕУ дигиталном добу. Чланице ЕУ имају две године рок да имплементирају Директиву у национална законодавства. Директива пребацује одговорност на власника сајта који је обавезан да провери да ли је нешто што корисници постављају заштићено ауторским правом, а ако јесте, мора да онемогући да се садржај на интернету појави. То значи да мора да филтрира садржаје. Промотери нових прописа одбацују идеју о цензури и

²² С. Радуловић, „Преображај класичног концепта колективног остваривања права у контексту технолошког напретка и законодавства ЕУ“, 259, <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0017-0933/2018/0017-09331805245R.pdf>, 21. 05. 2020.

тврде да нико неће бити спречен да објави било шта, под условом да тиме не оштећује нечије ауторско право.²³

ЗАКЉУЧАК

Појава Интернета несумњиво налаже преиспитивање основних концепата ауторског права и уопште, интелектуалне својине. Лакоћа са којом се данас неовлашћено може користити ауторско дело трећег лица или повредити нечије сродно право довела је у питање одрживост важећег система заштите. Ове чињенице отежавају положај посредника, који су под притиском како титулара ауторског и сродних права, тако и самих корисника Интернета који не пристају на ограничавање његовог „демократског“ карактера. Ипак, очекује се да ће поменута Директива у периоду који предстоји допринети решењу проблема које ће бити у интересу титулара, посредника и корисника интелектуалних права на интернету. Такође се очекује, првенствено од Светске организације за интелектуалну својину, да преко свог Центра за арбитражу „помири“ глобалност електронске трговине и принцип територијалитета који карактерише право интелектуалне својине.

²³ З. Станојевић, „Ништа се није променило али ће све бити другачије“, Време, 4. април 2019, <https://www.vreme.com/cms/view.php?id=1679985>, Од 15. 06. 2020.

Gordana DAMJANOVIĆ, LL.D.

Assistant Profesor

University of Pristina - Kosovska Mitrovica, Faculty of Law

INTELLECTUAL PROPERTY RIGHT AND THE INTERNET

Summary

Expansion of the internet affected trade. Growing access to the internet on a global scale has a big impact on the economy, however, online trade leads to an increase in violations of intellectual property rights.

Although online trade in the Republic of Serbia is still in its infancy when compared to more developed European countries, international online trading over the internet became our reality. The question then arises of how to properly fight in order to protect intellectual property rights. Which is more efficient, criminal, i. e., civil protection, or is the application of alternative dispute resolution more adequate.

Unlike e-commerce, whose most important feature is globality, intellectual property has a distinctly territorial character. The severity of the problem requires finding an adequate solution. WTO and WIPO are the two most important organizations involved in attempts to overcome the current situation on a global scale.

Key words: *intellectual property, subjective rights, electronic commerce, digital platforms, internet.*

ЛИТЕРАТУРА

Вујичић Н., “Повреда ауторског и сродних права коришћењем онлајн платформи за директну размену садржаја између корисника интернета“, Интелектуална својина у дигитално доба, 2020.

Глухић Л., Добовшек Б., „Садржина, преношење и повреда права на интернету“, Журнал за криминалистику и право, 2014.

Ивановић С., „Судска заштита субјективних права интелектуалне својине“, Крагујевац, 2016.

Марковић М., „Општи увод у право интелектуалне својине“, 2007.
http://www.zis.gov.rs/upload/documents/pdf_sr/pdf/seminari/6nov2007_uvod_u_pravo_is.pdf

Прља Д., Рељановић М., Ивановић З., Интернет право; 2012.

Радовановић С., „Ауторско право и фејсбук, са посебним освртом на право Србије“, Интелектуална својина и интернет, 2016.

Радуловић С., „Преображај класичног концепта колективног остваривања права у контексту технолошког напретка и законодавства ЕУ“, 259, <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0017-0933/2018/0017-09331805245R.pdf>

Раичевић В., Матијашевић-Обрадовић Ј., Ковачевић М., „Правни и етички ризици пословања путем интернета“, Синтеза, 2014.

Спалевић Ж., Спалевић П., Илић М., „Употреба дела интелектуалне својине у сајбер простору“, Синтеза, 2018.

Станојевић З., „Ништа се није променило али ће све бити другачије“, Време, 4. април 2019, <https://www.vreme.com/cms/view.php?id=1679985>.

Тијанић П., „Хармонизација српског патендног праваса ЕУ правним правилима“, Правни живот, бр.11/2006.

Шарабох С., „Електронска трговина и интелектуална својина“, https://www.itvestak.org.rs/Zbornik_ZITEN_06/ZITEN%2006-R31.pdf

„Право интелектуалне својине, шта је потребно да знамо пре уласка у ЕУ“, Стандард, <https://www.standard.co.me/drustvo/pravo-intelektualne-svojine-sta-je-potrebno-da-znamo-prije-ulaska-eu>.

„Шта је интелектуална својина“, WIPO, [www.zis.gov.rs/uploads/documents/pdf sr/sta je intelektualna svojina/pdf](http://www.zis.gov.rs/uploads/documents/pdf_sr/sta_je_intelektualna_svojina/pdf).

Шта је интелектуална својина, [http://www.zis.gov.rs/upload/documents/pdf sr/pdf/sta_je intelektualna svojina.pdf](http://www.zis.gov.rs/upload/documents/pdf_sr/pdf/sta_je_intelektualna_svojina.pdf).

„Пиратерија је смрт за креативност“, <https://www.ekapija.com/news/2998183/piraterija-je-smrt-za-kreativnost-internet-stvara-privid-da-nema-autorskih-prava>.

Правна питања у вези са БТ протоколом, [https://sr.wikipedia.org/sr/Pravna pitanja u vezi sa Bit Torent protokolom](https://sr.wikipedia.org/sr/Pravna_pitanja_u_vezi_sa_Bit_Torent_protokolom).

Тајне интелектуалне својине“, 2010, 148, [http://www.zis.gov.rs/upload/documents/pdf sr/pdf/tajne is.pdf](http://www.zis.gov.rs/upload/documents/pdf_sr/pdf/tajne_is.pdf).

Стратегија развоја информационог друшта у Републици Србији до 2020., „Сл. гласник РС“, бр.51/2010 <https://zuniclaw.com/direktiva-eu-o-autorskim-pravima-na-jedinstvenom-digitalnom-trzistu>.

Directive 1999/93/EC of the European Parliament and of the Council of 13 December 1999 on a Community framework for electronic signatures, Official Journal of the European Communities.

Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market (Directive on electronic commerce), Official Journal of the European Communities, L 178/2000.

Directive of the european parliament and of the council on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC.